

Артеменко Л.П.

к.е.н., доцент НТУУ «КПІ»

Дідок В.В.

спеціаліст ФММ НТУУ «КПІ»

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Розглядається малий бізнес як універсальний інструмент участі громадян в економічному житті країни в системі міжнародного розподілу праці у всьому світі. Малий інноваційний бізнес є суттєвим при переході до інноваційної стадії розвитку економіки як окремих регіонів, так і країни в цілому. Пропонується освоєння інноваційних процесів в малому бізнесі, що являється перспективним і необхідним напрямом в контексті сучасної ситуації, націленої на посилення розвитку малого бізнесу в Україні, відносно Європейського Союзу.

Small business is considered as a universal tool of participation of citizens in the economic life of the country, in the system of the international distribution of work worldwide. Small innovative business is essential at transition to an innovative stage of development of economy, both of separate regions, and of the country as a whole. It is proposed to assimilate innovation processes in small business, which is a promising and indispensable direction in the context of the present situation aimed at strengthening the development of small business in Ukraine relative to the European Union.

Ключові слова: малий інноваційний бізнес, інноваційний процес, система міжнародного розподілу праці, Європейський Союз.

Вступ. Розвиток малого підприємництва виступає одним з головних чинників розвитку демократії та побудови середнього класу, міри ринкових перетворень та відкритості економіки. Політика розвитку малого підприємництва становить предмет комплексної державної політики, об'єднуючи цілі економічної, соціальної, цінової, податкової політики, що для будь-якої країни світу вимагає наявності комплексних критеріїв ефективності та високої міри їх координації. В українській господарчій практиці так склалося, що з усіх нововведень, які здійснюються на підприємствах, та їх частина, яка відноситься до сфери менеджменту, традиційно залишається в тіні. Важливим та першочерговим для визначення посталої проблеми є сутність управлінських нововведень та їх типології; меж таких нововведень; співвідношення інноваційних процесів на підприємстві та управління; чинників, що впливають на ефективність управлінських новацій; установок керівників відповідно до процесів розвитку, а також тих основних тенденцій розвитку менеджменту в країнах із розвиненою ринковою економікою, які приймаються за точку відліку при аналізі дійсності.

Постановка задачі. Процес розвитку певної організації повинен бути керованим. Засобом керованого розвитку є нововведення, які свідомо залучаються до виробничої культури й структури організації. Трансформація національної економіки значно посилила вимоги до якості теоретичного обґрунтування формування дієвих та сучасних механізмів державного управління, необхідні теоретичні розробки і рекомендації щодо сфери підприємництва подано в багатьох наукових працях [1, 2]. Проте слід зазначити, що досягнення Україною якісно нових рівнів розвитку суспільства та економіки, посилення процесів світової глобалізації та посилення процесів конкуренції та спеціалізації країн, особливо з урахуванням проголошеного Україною курсу на євроінтеграцію, вимагає не тільки уточнення та формування нових завдань для системи державного управління, але й розуміння світових тенденцій та досвіду щодо досягнень національних політик країн у розвитку національного малого підприємництва [3].

Результати дослідження. В ЄС для визначення малого підприємництва з 01.01.2009 року використовуються положення та норми Recommendation, прийняті Європейською Комісією 06.05.2008 [4]. У Великій Британії віднесення суб'єктів до малого та середнього бізнесу регламентується в нормативному документі: «Акт Компаній» від 1985 року зі змінами, внесеними у 2008 р. Згідно з цим актом *суб'єкт малого підприємництва* має мати оборот не більш ніж 5,6 млн. фунтів стерлінгів, підсумок балансу підприємства не більш ніж 2,8 млн. фунтів стерлінгів і не більш ніж 50 працівників. *Середнього розміру компанія* має мати оборот не більш ніж 22,8 млн. фунтів стерлінгів, підсумок балансу підприємства не більш ніж 11,4 млн. фунтів стерлінгів і не більш ніж 250 працівників. Відповідно до статистичних показників Великої Британії за результатами 2009 р. з 4,3 млн. бізнес-структур 99,3 % були маленькими фірмами з менш ніж 50 працівниками, 0,6 % (біля 27 тис.) були середніми фірмами з 50...249 працівниками, і лише 0,1 % (біля 6 тис.) були великими фірмами [5]. Статистика Великої Британії на початок 2009 р. констатує, що загальна кількість суб'єктів підприємництва без найманих працівників дорівнювала 3,2 млн., що еквівалентно 72,8 % всіх суб'єктів підприємництва. У Великій Британії визначається, що суб'єкти підприємництва без найманих працівників - це суб'єкти одноосібної власності, товариства, що складаються тільки з працюючих на себе менеджерів (власників), і компанії, що охоплюють тільки працюючих директорів. Такі суб'єкти мали загальний оборот у 190 млрд. фунтів стерлінгів, що складає 8,4 % від загального обороту. На початку 2009 р. кількість підприємств з працівниками склало практично 1,2 млн. Вони мали загальний оборот у 2,25 млрд. фунтів стерлінгів (91,6 % загального обороту).

За загальним визначенням суб'єктів малого підприємництва в Україні, поле малого підприємництва вужче за аналогічне поле у Великій Британії приблизно у 20 разів. Але, незважаючи на таку різницю, за результатами 2009 р. мале підприємництво України визначається значними статистичними показниками [6] (див. табл. 1). За цими даними слід визнати, що кількісний стан розвитку малого підприємництва в Україні в цілому відповідає стану розвитку

малого підприємництва у Великій Британії (47,8 суб'єктів малого підприємництва на 1 тис. наявного населення в Україні проти 59 суб'єктів малого підприємництва на 1 тис. наявного населення у Великій Британії [7]).

Таблиця 1

Основні показники розвитку малого підприємництва в Україні за 2009 р.

	Кількість суб'єктів		Середня кількість зайнятих працівників, тис. осіб		Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), млн. грн.
	тис. одиниць	на 1 тис. осіб наявного населення, одиниць	Всього	Середня кількість найманих працівників	
Суб'єкти малого підприємництва всього	2253,7	47,8	5277,6	3247,3	177860,3
У тому числі:					
Малі підприємства	337,1	7,1	1994,7	1881,0	85086,1
У % до підсумку	15,0	-	37,8	57,9	47,8
Фізичні особи - підприємці	1916,6	40,7	3282,9	1366,3	92774,2
У % до підсумку	85,0	-	62,2	42,1	52,2

Щодо якісного стану розвитку малого підприємництва, то необхідно відмітити, що порівняння вкладу малого підприємництва у національну економіку України та Великої Британії (або будь-якої іншої країни ЄС чи світу) коректне лише тоді, коли база порівняння приведена до взаємоузгодження. Двадцятикратна різниця у визначенні суб'єктів малого підприємництва (500 тис. євро в Україні проти 10 млн. євро у ЄС) не дозволяють порівнювати вклад малого бізнесу у ВВП та національну економіку. При цьому також слід уточнити, що за рядом факторів Україна на європейській арені має ряд конкурентних переваг, а саме спрощена система оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва, регуляторна політика, яка запроваджена в Україні законом «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2008 р. № 1160-IV.

Європейська Комісія тільки нещодавно поклала на стіл перший набір пропозицій щодо скорочення непотрібних адміністративних тягарів для компаній, перш за все для малого та середнього бізнесу. Очікується, що повний пакет збереже компаніям малого та середнього підприємництва 1,3 млрд. євро на рік на скорочення адміністративних витрат. Це, за визначенням самої Європейської Комісії, є частиною ширшого політичного завдання Комісії - щоб скоротити адміністративні видатки для суб'єктів підприємництва на європейському рівні до 25 % на протязі до 2012 р. В той же час Комісія запустить програму моніторингу, щоб подивитися на можливість скорочення адміністративних тягарів і непотрібних інформаційних зобов'язань в тринадцяти галузях пріоритету, таких як зайнятість, оподаткування, сільське господарство і статистика. В Україні ж ці цілі вже поставлені і становлять основний предмет саме регуляторної політики.

Загальний стан розвитку малого підприємництва за кількісними показниками та тенденціями структурного складу в цілому відповідає відповідним показникам ЄС. Але Україні в умовах глобалізації та посилення конкуренції слід приділити більшу увагу приведенню критеріїв визначення суб'єктів малого підприємництва до європейських рекомендацій та зберегти, посилити спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва як один з основних інструментів своєї конкурентоздатності.

Залучення інноваційних складових до управлінського процесу на малих підприємствах відкриває нові можливості виходу діяльності останніх на якісно новий рівень їх розвитку та вдосконалення управлінських інновацій в цілому. Основними характеристиками нововведення є: предмет інновації, міра новизни, глибина перетворень, масштаб перетворень, рівень розробленості, потенціал новації, очікувана тривалість впровадження, трудомісткість впровадження, об'єм фінансових витрат на впровадження. Основою для управлінських нововведень є зміна завдань, які вирішуються підприємством, що викликано об'єктивними змінами у зовнішньому середовищі його діяльності. Складність полягає у тому, що специфіка перетворення вітчизняної економіки не дає можливості поступового дозрівання ринкових відносин, плавного переходу від однієї стадії до іншої, і, відповідно, поступового ускладнення систем управління ринковою поведінкою підприємств. В міру зміни рівнів нестабільності управлінська практика напрацювала низку методів організації систем управління фірмою в умовах зростаючої непередбачуваності, новизни й складності оточення.

Малий інноваційний бізнес відіграє суттєву роль у переході на інноваційну стадію розвитку економіки як певного регіону, так і країни в цілому. Його сильні сторони проявляються у інноваційно-зорієнтованих сферах діяльності, що пов'язані із створенням та освоєнням нових виробів, технологій, матеріалів, систем менеджменту і його елементів, а також просуненням та освоєнням нових ринків. Незважаючи на високу міру ризику, пов'язаного з ризикованим характером самих інновацій, малі підприємства мають порівняно із великими достатньо високі шанси на підприємницький успіх. Внутрішньофірмове інноваційне підприємництво дозволяє ефективно використовувати здатності персоналу підприємства для досягнення поставлених цілей й окремих завдань, пошуку ефективного розв'язання виробничих проблем на рівні розробки й комерціалізації нововведень, а також оцінки економічних результатів діяльності малих підприємств.

Висновки. Виходячи з викладеного, залучення інноваційних процесів у мале підприємництво як один із шляхів розвитку останнього є перспективною і необхідною мірою в контексті сучасної ситуації щодо стану та розвитку малого підприємництва в Україні.

Перелік посилань

1. Вітлінський В. В. Економіка підприємств [Текст] / В. В. Вітлінський – К.: ТОВ «Борисфен-М», 2006. – 336 с. – 1000 екз. – ISBN 2-456-38674-3.

2. Герасимчук В.І. Розвиток підприємства: діагностика, стратегія, ефективність [Текст] / В.І. Герасимчук. – К. : Вища школа, 2005. – 276 с. – 15000 екз. – ISBN 7-234-68975-4.
 3. Воротіна Л.І. Розвиток підприємництва в економіці України / Воротіна Л.І. // Вісн. Київ. ун-ту. Економіка. – 2007. – № 1. – С. 40 - 54. – 3500 екз. – ISBN 5-85647-056-7.
 4. Варналій З.С. Моніторинг малого підприємництва України (економічні та правові аспекти) / Варналій З.С. – К. : Ін-т приватного права і підприємництва України, 2009. – 326 с. 10000 екз. – ISBN 5-94462-025-0.
 5. Recommendations concerning criteria of definition of small business / Economical portal [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ec.europa.eu>. – 15.01.2009.
 6. The certificate of the companies. Small and Medium Sized Enterprise Statistics for the UK 2009 / SBS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sbs.gov.uk>. – 31.08.2009.
-

Кармазін В.А.

к.т.н., доцент НТУУ «КПІ»

Антонюк А.В.

студентка ФММ, НТУУ «КПІ»

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У даній статті проаналізовано міжнародний досвід регіональної складової інноваційного розвитку. Визначено негативні фактори в українській економіці, подолання яких дозволить збільшити випуск інноваційної та високотехнологічної продукції. Запропоновано комплекс заходів щодо активізації інноваційних процесів за рахунок потенціалу регіонів.

In this article the international experience of a regional component of innovative development has been analysed. Negative factors in the Ukrainian economy have been defined. Their overcoming will allow to increase production of innovative and highly technological products. It was offered a complex of actions for activation of innovative processes due to regions's potential.

Ключові слова: інноваційний процес, інноваційно-технологічні центри, інноваційна активність, інноваційний промисловий кластер, регіональний підхід.

Вступ. Сучасні стратегічні й тактичні задачі України, а саме намагання інтегруватися до європейського співтовариства, роблять економічне зростання за рахунок наукових здобутків та їх технологічного застосування однією з найактуальніших проблем. Проте, інноваційні процеси стримуються цілою низкою організаційних, фінансових та правових чинників, а сама українська економіка продовжує базуватись на сировинному та низько-технологічному устрої. Тривала економічна криза, тягар соціально-економічних проблем, гострота регіональних диспропорцій – ці реалії сучасного українського життя викликають необхідність їх подолання, що неможливо без активізації інноваційної діяльності на загальнодержавному і регіональному рівнях.

Вивченням інноваційного розвитку регіонів та засобів його активізації